

BİR ESİN KAYNAĞI OLARAK GİYİM MODASINDA MOZAIK TEKNİĞİ

MOSAIC TECHNIQUE AS AN INSPIRATION IN CLOTHING FASHION

Meltem OK*

ÖZ: Mozaik tekniğini, taş, mine, cam, ahşap, seramik gibi çeşitli malzemelerin küçük parçaları ile bir yüzeyi bezeme sanatı olarak tanımlamak mümkündür. Antik Çağlardan başlayarak pek çok kavimde ve uygarlıkta genellikle tapınak, mabet, barınak bezemelerinde, yer, duvar ve tavan döşemelerinde uygulanan mozaik tekniği, hangi dönemde uygulandıysa o dönemin kültürünü, inancını, yaşayış tarzını yansıtmıştır. Asırlar öncesine dayanan tarihi ile birçok kavmin, medeniyetin, ulusun sanat kaynaklarından biri olmuş, içinde bulunduğu dönemin özelliklerini sonraki nesillere aktarmış, estetik görünümü ve dokusuyla günümüz tasarımcı ve sanatçılarına ilham kaynağı olmayı başarmıştır. Bu çalışmada, pek çok sanat ve tasarım ürününde izlerine rastlanan, yapımı büyük emek isteyen mozaik tekniğinin günümüz modasına etkileri ve mozaik etkilerin elde edilebilmesi için tasarımcıların kullanmış oldukları teknikler dünyaca ünlü moda tasarımcılarının koleksiyon örnekleri ile desteklenerek irdelenmeye çalışılmıştır. Değerlendirmenin daha sağlıklı yapılabilmesi için mozaik tekniğinin tarihesine, yapım tekniklerine ve kullanılan malzemelere de kısaca değinilmiştir. Bunun yanında, böylesine zengin bir kültürel mirasa sahip mozaik tekniğinden etkilenilerek oluşturulmuş özgün tasarımlara da yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mozaik tekniği, modada mozaik etkiler, mozaik çeşitleri, giyim modası, moda

ABSTRACT: It's possible to describe mosaic technique as the art of decorating a surface by small fragments of the materials such as gem, porcelain enamel, glass, wood and ceramic. Beginning from the ancient ages the mosaic technique, which has been used in the decorations, wall tiles and ceiling paneling of many temples, chapels and shelters, has reflected the culture, belief and the life style of the era it was used in. With a history that dates back to ancient ages, it has been one of the art sources of many civilisations and nations, it has passed on the characteristics of the era it was in to the next generations and become the inspiration for many contemporary designers and artists with its aesthetic look and texture.

In this study, by supporting with the collection samples from worldwide known designers, it was tried to analyse the effects of the mosaic technique, which can be seen in many art and design products and requires a lot of effort, on today's fashion, and the techniques used by the designers in order to achieve the mosaic effects. In order to achieve a better analyse, the history of the mosaic technique, production techniques and the materials were also mentioned briefly. Besides, authentic designs that were created by inspiring from the mosaic technique, which has a rich cultural heritage, were also included.

Keywords: Mosaic technique, mosaic effects in fashion, mosaic types, clothing fashion. fashion

* Dr. Öğretim Üyesi - Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü / İzmir - meltem-ok4@hotmail.com (ORCID ID: 0000-0003-3328-6968)

This article was checked by Turnitin.

Giriş

Latince “musivum opus”, Fransızca “mosaique” kelimelerinden türetilmiş olan mozaik kavramı, çeşitli renklerde doğal çakıl taşların, metal, cam, çini ya da deniz kabuklarının bir desen oluşturacak biçimde yan yana getirilmesi ile yapılan döşeme, duvar, tavan kaplamasıdır (Şahin, 2004: 1). Mozaik için Osmanlı döneminde fuseyfis (fosifesa) sözcüğü kullanılmıştır (E. Sanat Ans., 1997: 1197).

Üstüner’e göre (2002: 7) mozaik, taş, mine, cam ve ahşap gibi eşyaların ufak parçalarından, bir yüzeyi döşemek amacı ile çeşitli renk ve parçalarla oluşturulmuş bir nevi resim sanatıdır. Fisher ise (1971: 7) mozaik parça parça elemanların belli bir düzen oluşturduğu bir resim ya da duvar dekorasyonu olarak tanımlamıştır.

Boyali taşlar veya bunlara benzer malzeme ile bir yüzeyi bezeme sanatı olan mozaik yapım tekniğinin bilinen en erken örneğine Anadolu’da, Diyarbakır’ın Ergani ilçesi yakınlarındaki Çayönü Tepesi’nde rastlanmıştır. MÖ. 7250-6750 arasına tarihlenen Çayönü’ndeki Neolitik yerleşkede tespit edilen 20 m² büyüklüğünde evlerden bir tanesinin zemini pembe taşlarla döşeli mozaik görünümündedir. Bu mozaik dünyanın bilinen en eski mozaik olduğu belirtilmektedir (Özdemir, 2017: 259).

Bununla beraber erken örnekler MÖ. 4. ve 3. binli yıllara tarihlenen Mezopotamya’da yer alan Uruk-Warka ve Al Ubaid adlı Sümer kentlerinde rastlanmıştır (Uğur, 2011, s. 43). Sümerler, pişmiş topraktan yapılmış silindirik formlu, siyah, beyaz ve kırmızı renklerde çivi benzeri parçalarla Uruk kentinde bulunan Warka Tapınağı’nın duvarlarını bezemişlerdir (E.Sanat Ans. 1997: 1102). Gür’e göre mozaik tekniği Helenistik dönemde başlamış ve Roma Dönemi’nde devam etmiştir. Mozaik tekniğinin ilk örnekleri yuvarlak taşlardan, daha sonra ise küp şeklinde kesilmiş taşlardan yapılmıştır (Gür, 2007: 130).

Günümüze ulaşmış olan en erken desenli mozaik döşemeler Yunanistan’da yer almakta ve MÖ. 5. yüzyıla tarihlenmektedir. Olynthos, Korinth, Eretria ve Sikyon Klasik döneme ait döşemelerin bulunduğu başlıca merkezler arasında sayılmaktadır. Bu döneme ait olan döşemeler düzgün, doğal çakıllardan oluşmakta olup bazı taban döşemelerde 1 cm. kadar küçük boyutlu, bazılarında ise 5 cm. ya da daha büyük boyutlu olmakla birlikte genellikle 1 veya 2 cm. arasında değişen boyutlardadır. Bazı döşemelerde kullanılmış olan çakıl taşları iki renkli olmakla birlikte bazılarında sarı, kırmızı ve yeşil renkler de kullanılmıştır (Ekincioglu vd., 2018: 84)

MÖ. II. yüzyıl başlarından itibaren, Roma mozaikleri, doğu ve batıdaki eyaletlerin hepsine yayılmıştır. Roma imparatorluğunun dağılmasından sonra, mozaik tekniği İran ve Bizans topraklarında gelişmiştir. (Üstüner, 2002: 9). Bizans mozaikleri etkilerini Yunan ve Roma’dan alsa da Hristiyanlıkla birlikte mitolojinin yerini dini konulara bırakmaya başlamıştır. Hristiyan Bizans toplumunda işlenen konuların ikonlardan

oluşması sebebiyle, mozaikler zeminden duvara taşınmaya başlanmıştır (Kaplan, 2019: 143).

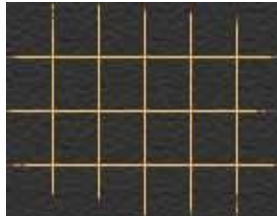
Roma mozaik tekniği I. yüzyılın ilk yıllarına kadar Helenistik dönemin etkisinde kalmıştır. İmparatorluk sınırlarının gelişmesiyle Romalı mozaik sanatçıları kendilerine özgü bir üslup geliştirmişlerdir. II. ve III. Yüzyıla gelindiğinde Roma'lı sanatkarlar zemin mozaiklerinde oldukça gösterişli eserler ortaya çıkarmışlardır (Aygüneş, 2006: 3). MS. 200'lerin başları ile MS. 600 arasında Zeugma, Antioch, Kartaca gibi Roma kentinde mozaiklerle bezenmiş yapılar bulunmaktadır. Çok renkli cam ile mermer kullanımının bir arada olduğu örnekler 400 yılı aşan süre devam etmiş, Roma ve Erken Bizans sanatı hakkında bilgi vermiştir (Rüstemoğlu, 2002: 21). Ortaçağ, mozaik için en parlak dönem olmuştur. Bizans sanatında, altın ve gümüşlü cam mozaikler yaygın olarak kullanılmıştır. Altın kaplamalı cam mozaik için ilk örneği, MS. 400' de Aziz Petrus'un San Pietro mezarında Hz. İsa halesinde görülmüştür (E. Sanat Ans., 1997: 1300).

19. yüzyılda Yunanlılar İtalyanları, İtalyanlar Rusları eğitmeye başlamış, sanat akademilerinde mozaik dersleri verilmesiyle mozaik tekniği Avrupa'da yaygınlaşmış; 20. Yüzyılda Fransa'da açılan atölyelerde üretimler sürdürülmüştür. Böylece mozaik uygulamaları çağdaş sanat kapsamında da yer almaya başlamıştır (Hakan, 2003: 17).

1. Mozaik Uygulama Teknikleri

Kendi başlarına bir anlam ifade etmeyen çeşitli parçaların birbirinden farklı yerleştirme teknikleriyle bir araya getirilerek bir kompozisyon oluşturulmasına dayanan mozaik tekniği parçaların boyutuna, malzemesine ve yerleşim düzenine göre çeşitli teknik isimlerle adlandırılmışlardır.

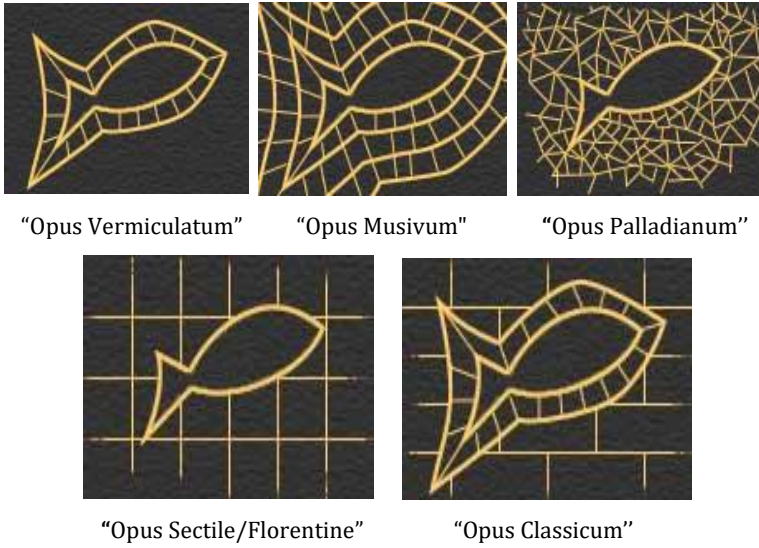
Bunların başlıcalarını Opus Regulatum (Düzenli Desen), Opus Tessellatum (Tuğla Deseni), Opus Vermiculatum (Solucan Deseni), Opus Classicum (Klasik Desen), Opus Circumactum (Dairesel Desen- Yelpaze Deseni), Opus Palladianum- Opus Palladium (Paladyen Desen), Opus Musivum olarak saymak mümkündür. Ayrıca tabana uygulanan ve ebat olarak daha iri mermerlerin kullanıldığı bir diğer teknik Opus Sectile'dir. Balıksırtı tuğlalar kullanılarak tabana uygulanan teknik ise Opus Spicatum tekniği ile duvar ve tabanlarda kullanılan tuğla tozu içeren ve su geçirmeyen ince bir harç üzerine, seyrek ancak belirli bir motif oluşturacak şekilde yerleştirilmiş kesme taşlardan oluşan Opus Signinum tekniğidir (Ekincioglu vd., 2018: 85).

“Opus Regulatum”

“Opus Tessellatum”

Görsel 1: Mozaik yerleşim düzenleri (URL 1)

Opus Regulatum (Düzenli Desen): Kullanılan mozaik parçaların eni ve boyu eşittir. Bu yöntem özellikle geometrik motiflerin oluşturulması için çok uygundur. Genellikle bordür ve büyük boyutlu mozaik döşemelerinde tercih edilmektedir (King, 2002: 103).

Opus Tessellatum (Tuğla Yöntemi): MÖ 2. yüzyıl ve 1. yüzyılda Roma’da yaygın olarak duvarlara ve zemine uygulanan mozaik yapma tekniğidir. Bu teknikte düzgün kesilmiş renkli taşlar, mermer ve seramik tesseralar kullanılmıştır (Kaplan vd., 2017: 238).

Taşların yerleştirilme şekli ‘opus regulatum’ tekniğiyle benzerlik göstermektedir. Opus regulatum tekniğinde taşlar aynı hizada yerleştirilirken, bu teknikte bir alttaki taş bir üsttekinin tam ortasına gelecek şekilde yerleştirilmektedir (Şekil 2,3). “Helenistik, Roma, Erken Hristiyanlık ve Bizans mozaikleri yapımında en çok kullanılan tekniktir. Resim ve süsleme amaçlı kullanım için zemine tek tip boyutta uygulanmaktadır.” (URL 1)

Opus Vermiculatum Tekniği (Solucan Deseni): Opus Vermiculatum tekniği, solucana benzer kıvrımlı bir yapıya sahip olmasından dolayı bu ismi almıştır. “Özellikle desen merkez alınmış ve desenin etrafında taşlar dizilerek desen tamamlanmaktadır. Mozaik yapımının en etkili şekillerinden birisi olup iyi bir işçilik ve hüner gerektirmektedir (Yıldırım, 2015: 33).

Opus Musivum: Bu teknik vermiculatum tekniğine benzerdir. “Bu teknikte cam tesseralar kullanılmıştır. Genel olarak, yapılarda duvarlarda, tonozlarda ve kubbelerde uygulanmıştır (Kaplan vd., 2017: 238).

Opus Palladianum (Paladyen Deseni): Çağdaş mozaik uygulama tekniği olarak da adlandırılabilir. “Mozaik yapımında kullanılan malzemeler gelişigüzel parçalara ayrılarak, desen üzerine ve desenin arka planına rastgele döşenmektedir (Yıldırım, 2015: 34).

Opus Sectile/Florentine (Floransa Deseni): “Opus sectile tekniği, belirli şekillerde kesilmiş mermer veya diğer malzemelerin çeşitli büyüklüklerde kesilip bir tasarım oluşturulmasına dayanmaktadır (Dunbabin, 1999: 254). Diğer mozaik tekniklerine oranla daha büyük ebatlarda parçalar kullanılmıştır.

Opus Classicum (Klasik Desen): Bu teknik, Opus Vermiculatum (solucan deseni) ile Opus Tessellatum (tuğla deseni) desenlerinin beraber kullanımıyla ortaya çıkmıştır. Tasarımın ana teması solucan deseni tekniği ile oluşturulmakta, arka planında ise tuğla tekniği uygulanmaktadır. Bu teknik ile çok etkili desenler ortaya çıkmaktadır (Çelik, Bağcıvandemir, 2003: 400).

2. Kullanılan Malzemeye Göre Başlıca Mozaik Çeşitleri

Çeşitli parçaların bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan mozaik tekniği, başlangıçta yalnızca taş parçalarıyla sınırlı iken; zamanla, cam, mermer, seramik, ahşap, kumaş ve kağıt gibi birçok malzemeyi de içerisine katmış ve farklı yapım teknikleriyle varlığını zenginleştirerek sürdürmüştür.

Taş Mozaik: Mozaik tekniğinin en ilkel çeşidi olarak bilinen taş mozaiklerin en önemli örnekleri “Phryg (Phrygia) kenti Gordion’da yapılan kazılarda 8. ve 7. yüzyıllara ait çakıl taşlarıyla oluşturulmuş döşemeler olarak bilinmektedir. Siyah zemin üstüne beyaz taşlarla geometrik ögeler dizilmiştir. Mozaik tekniği bu ilkel örneklerden sonra antik, Hristiyan ve Erken İslam sanatlarında hızla gelişmiştir (E. Sanat Ans., 1997: 1101).

MÖ. 4. yüzyılda Olympia Zeus Tapınağı’ndaki döşeme mozaiği örneklerinde taşların desene göre kesilmesiyle teknikte önemli bir ilerleme saptanmıştır. Göz, çene ya da burun tepesi bir tek taş parçasıyla biçimlenmiştir. Ucuz olduğu için çakıl taşı kullanımı sonraki yıllarda sürmüş, Roma İmparatorluğu’nda da oldukça yayılmıştır (E. Sanat Ans., 1997: 1102).

Bilinen son antik çakıl mozaik örnekleri, Makedon kentinin başkenti Pella’dadır. “MÖ. 3. yüzyılda yapıldığı kabul edilen Pella saray mozaiklerini, Olynthos mozaiklerinden ayıran en önemli özellik, figürün etrafını saran, kil ve kurşundan, yapılan sınır çizgileri olmuştur. Burada, figür ile arka plandaki monoton taş dizimini birbirinden uzaklaştıran ve böylelikle üç boyutlu izlenimi uyandıran mozaikler işlenmiştir. Çakıl mozaiklere ışık ve gölgeler yansıtılmış, daha geniş bir renk paleti kullanılmıştır (Güvenir, 2008: 41).

Mermer Mozaik: Helenizm döneminde ortaya çıkan mermer mozaik yine bu dönemde kolaylıkla yayılmış ve en iyi örneklerini vermiştir. İşlenen mermerler başlarda dikkatlice kesilmiş, daha sonra farklı boyutlarda yeniden kesilerek yerleştirilmiştir. Başlarda 5 mm olan mermer boyutları, MÖ. 21. yüzyılda 7 mm boyuna yaklaşmıştır. Roma dönemine bakıldığında ise; mermerlerin boyutunun 10 mm’ye ulaşarak, irileştiği görülmüştür (Üstüner, 2002: 61). Mermer mozaiklerde üç boyutlu etkilerin yaratıldığı görülmektedir. Helenistik dönem mozaiklerinden, Zeugma Antik Kentinde

çıkarılan ‘Çingene Kızı’ mozaïği, mermer mozaïğe en iyi örneklerden biri olarak kabul edilmektedir.

Cam Mozaik: Cam mozaik, MÖ. 3000’de Mezopotamya’da ortaya çıkmıştır. Mısır, camın mimari boyutunun ele alındığı önemli antik kentlerden biri olmuştur. MÖ. 1000’ler de Doğu Akdeniz’de cam mozaik eşyalar üretilmiştir (Güvenir, 2008: 47). “İngilizce “stained glass mosaic” olarak adlandırılan vitray ve füzyon fırınlarında birleştirilerek yapılan “fused glass mosaic” olarak da bilinen cam mozaik genellikle mimaride ve dekorasyonda kullanılmıştır. Mozaik vitray, macunlu vitray, sandviç vitray ve alçı vitray gibi çeşitlere ayrılmaktadır (Yıldırım, 2015: 28).

Seramik Mozaik: Seramik mozaik, kullanım alanlarına göre farklı tekniklerde uygulanabilmektedir. “Seramik; geleneksel, endüstriyel ya da çağdaş mozaik eserler üretilirken farklı aşamalardan geçmektedir. Geleneksel bağlamda çini mozaik ve sırlı, sırsız tuğla mozaik, endüstride mozaik fayanslar, sanatsal çalışmalar ortaya koyarken ise genellikle atık seramik malzemeler kullanılmaktadır (Yıldırım, 2015: 29).

Trencadis Mozaik: Trencadis, kırık seramik, fayans ve cam parçalarıyla yüzeyleri kaplamak için kullanılan bir mozaik tekniğidir. Bu teknik aynı zamanda malzemelerin geri dönüştürülmesini ve yeniden kullanılmasını sağlamaktadır. “Trencadis tekniğini dünyaca ünlü mimar Gaudi’nin “Park Güell” ve “Ejderha Heykeli” (Görsel 2,3) gibi en sembolik eserlerinde görmek mümkündür (URL 3).

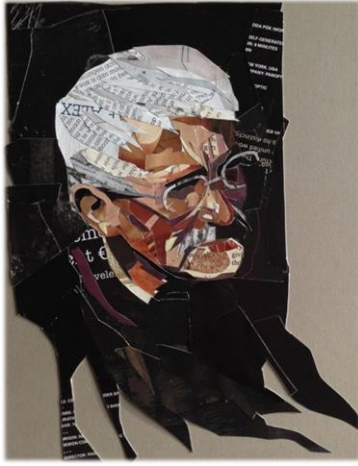

Görsel 2: Güell Park, Antoni Gaudi (URL 2)

Görsel 3: “Ejderha Heykeli”, Antoni Gaudi (URL 3)

Kağıt Mozaik: Kolaj olarak da adlandırılan kağıt mozaik, çeşitli kağıt parçalarının belirli bir düzende ya da gelişi güzel kesilerek ya da yırtılarak bir desen, kompozisyon oluşturulmak suretiyle bir araya getirilerek bir yüzey üzerine yapıştırılması esasına dayanmaktadır. Patrick Bremer’in çalışmalarını kağıt mozaik tekniğine örnek olarak göstermek mümkündür (Yıldırım, 2015: 30). (Görsel 4)

Görsel 4: Patrick Bremer' e ait kağıt mozaik çalışmaları (URL 4)

Dijital Mozaik: Dijital mozaik, bilgisayar ortamında çeşitli parçaların hazır programlar sayesinde yan yana getirilerek bir kompozisyon oluşturulmasıdır. “Foto-mozaik olarak da bilinen dijital mozaik özellikle grafik tasarımcıların dikkatini çekmiştir. Klasik mozaik mantığının dışına çıkılmadan, birbirlerinden renk, ebat veya form olarak farklı parçaların bilgisayar ortamında birleştirilmesiyle oluşturulmaktadır (Yıldırım, 2015: 30).” (Görsel 5)

Görsel 5: Charis Tsevis, dijital mozaik çalışması (URL 5)

Kumaş Mozaik: Kumaş mozaik, çeşitli kumaş parçalarının belirli bir düzende ya da gelişigüzel kesilerek bir desen, kompozisyon oluşturulması suretiyle bir araya getirilip dikilerek bir yüzey oluşturulması esasına dayanmaktadır. Quilting, patchwork, kırkpare, kırkyama gibi adlarla anılan dikiş tekniklerinde de mozaik etkilere rastlamak mümkündür (Görsel 6). Bunun yanında kumaş üzerine çeşitli baskı teknikleriyle mozaik etkili görünümler elde edilmektedir.

Görsel 6: Pat Sloan, kumaş mozaik yer örtüsü örneği (URL 6)

Mozaik Resim: Dünyaca ünlü ressamalar da mozaik tekniğini resimlerine yansıtmişlardır. Mozaik resim yapan ressamaların en önde gelen isminin Gustav Klimt olduğu bilinmektedir. Viyana Güzel Sanatlar Akademisinde fresk ve mozaik dersleri alan sanatçı, aynı zamanda Bizans sanatına hayranlığıyla bilinmektedir. Eserlerine bu kültürü yansıtmiş ve mozaik tekniğini etkin bir şekilde kullanmıştır (Görsel 7). Kokoschka da bir ressam olarak mozaik çalışmalar yapmıştır. 1926'da Ravenna'da Güzel Sanatlar Akademisi'nde açılan mozaik sınıfları dünyanın pek çok yerinden sanatçının eğitim aldığı bir okul olmuştur. (Hakan, 2003:19)

Görsel 7: Gustav Klimt, "Stoclet Frieze" (URL 7)

3. Mozaik Tekniğinin Giyim Modasına Yansıması

Oldukça estetik bir görünüme sahip mozaik; tasarımın pek çok alanında olduğu gibi giyim modasının trendlerine de yansımış ve dünyaca ünlü tasarımcılara ilham kaynağı olmuştur.

Kısaca değişiklik gereksinimi veya süslenme isteğiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik olarak tanımlanabilen moda; toplumda en çok beğenilen ürünlerin giyilmesi, aksesuarların takılması, ayakkabıların seçilmesi kitlece beğenilen her şeyin kendine uygulanmasıdır. (Udale, 2014: 2).

Toplumun içinde bulunduğu sosyolojik, psikolojik, ekonomik, politik pek çok faktörün modayı etkilediği bilinen bir gerçektir. Bunun yanında kültürel olayların tarihi unsurların ve kültürel sanatın da modayı beslediği açıktır. Kültürel sanatın içinde bulunan teknik ve üslup, sanatçıların ve tasarımcıların eserlerinde form, renk, desen veya doku olarak yeniden yorumlanabilmektedir.

Mozaik, kırık geometrik desenlerle, mozaik tekniği ile oluşturulmuş yüzey tasarımlarıyla, grafik çizgilerle, farklı kumaş parçalarının ve çeşitli malzemelerin oluşturduğu yüzeylerle moda trendlerinde etkisini göstermektedir. Örneğin dünyaca ünlü tasarımcı Tom Ford, 2014 İlkbahar hazır giyim koleksiyonunda şeffaf tül üzerine farklı renklerdeki ve boyuttaki kırık aynaları nakışlarla birleştirerek ışıltılı bir yüzey ve etkili bir mozaik etkisi yaratmıştır (Görsel 8).

Görsel 8: "Tom Ford" 2014 İlkbahar Hazır Giyim Koleksiyonunda mozaik etkiler (URL 8)

Yine aynı koleksiyonda tasarımcı farklı boylarda kesilmiş kare ve dikdörtgen tül parçalarını çok daha ince tül kumaş üzerine aplike tekniği ile sabitleyerek oldukça modern bir mozaik etkisi ortaya çıkarmıştır. Mozaik yüzey tasarımı için kullanılan malzemenin bir tekstil materyali olması aynı zamanda giysinin çok daha fonksiyonel ve rahat olmasını sağlamıştır. (Görsel 9)

Görsel 9: "Tom Ford" 2014 Spring Hazır Giyim Koleksiyonunda mozaik etkiler (URL 9)

Mozaik etkileri 2013 Sonbahar hazır giyim koleksiyonuna oldukça başarılı bir şekilde yansıtan Dolce&Gabbana markasının kurucuları ve tasarımcıları Domenico Dolce ve Stefano Gabbana, tasarımlarında İtalya'da bulunan Bizans mozaik tekniğinin bir örneği olarak kabul edilen Montreale Kadetrali'nin altın mozaiklerini koleksiyonlarının çıkış noktası olarak ele aldıklarını belirtmişlerdir (URL10). Koleksiyonda mozaik etkisi kumaş üzerine transfer baskı tekniği ile yansıtılmış, parlak materyaller, boncuklar, mücevherler ve pul işlemlerle desteklenmiştir. Esinlenen döneme uygun aksesuarlar (taçlar, küpeler, kolyeler) kullanılarak koleksiyon zenginleştirilmiştir. (Görsel 10)

Görsel 10: "Dolce&Gabbana" Fall 2013 Hazır Giyim Koleksiyonu'nda mozaik etkiler (URL 10)

2011 Sonbahar koleksiyonunda mozaik etkilere yer veren Chanel'in tasarımcısı kısa bir süre önce hayatını kaybeden Karl Lagerfeld, tasarımlarında Bizans'ın kayıp kültüründen ve İmparatoriçe Theodora'dan ilham aldığını açıklamıştır. Koleksiyonun bütününe bakıldığında Chanel'in klasikleşmiş tüvit ve kadife kumaşların kullanıldığı, klapalı ceket takımlara yer verdiği ve bu tasarımları parlak dokulu renkli kumaş parçaları ve mozaik etkili işlemlerle desteklediği görülmektedir. Chanel'in Bizans'tan ilham alarak tasarladığı mücevherleri de mozaik etkisini güçlendirmiştir (URL 11). (Görsel 11)

Görsel 11: "Chanel" 2011 Sonbahar koleksiyonunda mozaik etkiler (URL 11).

Teknolojiyi ve farklı malzemeleri Haute Couture işçiliği ile harmanlayarak tasarımlar ortaya koyan Hollandalı tasarımcı Iris Van Herpen el ile döktüğü küçüklü büyüklü şeffaf poliüretan parçaları ipek kumaş üzerine tutturarak mozaik görünüm elde etmiştir. Kullandığı malzeme ve tasarladığı giysi formu ile yüzeyi mozaikle kaplı heykelsi bir görünüm elde etmiştir (URL 12). (Görsel 12)

Görsel 12: Iris Van Herpen, 2017 İlkbahar koleksiyonunda mozaik etkiler (URL 12)

Chanel'in 2015 İlkbahar koleksiyonunda ise parlak kumaşlarla ve tweed kumaşla oluşturulmuş mozaik etkili yüzeyler görülmektedir. Mozaik görünüm farklı renk ve boyutta işlenmiş boncuklarla ve ponponlarla desteklenmiştir. "Kumaş parçalarının tutturulması ile oluşturulan mozaik etkiler beden tüm yüzeyinde veya yaka çevresi, kollar, etek ucu gibi modelin detaylarında kullanılarak tweed ve süet kumaşlarla kombinlenmiştir." (Görsel 13)

Görsel 13: Chanel, 2015 İlkbahar Koleksiyonu'nda mozaik etkiler (URL 13).

Kırmızı halının özellikle Oscar törenlerinin ünlü tasarımcılarından biri olan Carolina Herrera, elde boyadığı pembe gül desenli üçgen ve kare sünger parçalarını mozaik görünümlü bir düzenleme ile tasarlamış olduğu balo elbisesinin üzerine tutturmuş; mozaik görünüme farklı bir bakış açısı sunmuştur (URL 14). (Görsel 14)

Görsel 14: Carolina Herrera 2015 İlkbahar Koleksiyonu'nda mozaik etkiler (URL 14).

Preen by Thornton Bregazzi'nin, ağırlıklı olarak beyaz rengin hakim olduğu 2014 İlkbahar koleksiyonunda renkli parçalardan oluşan mozaik etkili grafik desenler görülmektedir. Koleksiyonun bütününde mozaik görünümlü grafik desenlerini çiçek desenleriyle de kombinlemiştir. (URL 15). (Görsel 15)

Şekil 15: Preen by Thornton Bregazzi 2014 İlkbahar Hazır Giyim Koleksiyonu'nda mozaik etkiler (URL 15).

4. Mozaik Etkili Yüzeylerin Giyim Modasında Kullanımına Yeni Bir Yaklaşım: “Timeless” Adlı Özgün Tasarımlar

Araştırma sürecinde incelenen her bir tasarımcı mozaik tekniğini kendi yaratıcılığı ile harmanlamış ve gerek tekniği, dokusu gerekse sembolik anlamıyla kendi tasarımlarına farklı bir bakış açısıyla yansıtmış ve yeni bir yaklaşım ortaya koymuştur. Mozaik tekniğinin giyim modası üzerine etkisine farklı bir yorum daha getirebilmek adına Proje Çalışması* kapsamında tasarlanmış olan “Timeless” adlı özgün tasarımlarda mozaik tekniğini oldukça etkili kullanan dünyaca ünlü mimarlardan biri olan Antoni Gaudí'nin eserlerinden ilham alınmıştır. (Görsel 16)

Görsel 16: “Park Güell”, İspanya, Antonio Gaudí (URL 16)

Yapılarında kullandığı kırık seramik, fayans ve cam parçalarıyla yüzeyleri kaplamak için kullanılan trencadis mozaik tekniği, renklerin bir arada kullanımındaki estetik görünümün yanında mozaik yapımında kullanılan malzemelerin geri dönüştürülmüş malzemeler olması kumaş yüzeyi tasarlama sürecinde etkili olmuştur. Gaudí'nin eserlerindeki eğrisel yapılar giysi formlarına yansıtılmaya çalışılmıştır. (Fotoğraf 1)

Çalışmanın oluşum sürecinde çeşitli atık kumaşlar ve deri parçaları kullanılarak Gaudí'nin trencadis mozaik etkisine gönderme yapılmıştır. Temel malzeme olarak, nubuk kumaş tercih edilmiş, bunun yanında farklı boyutlarda renklerde ve desenlerdeki çeşitli atık kumaş ve deri parçalarının organize kumaş üzerine özgün ve serbest bir şekilde applike tekniği ile dikilmesiyle mozaik etkili yüzeyler oluşturulmuştur.

* Jale Duman (2019), Dnş. Dr.Öğr.Üyesi Meltem Ok, “Mozaik Etkili Yüzeylerin Kadın Giyim Modasında Kullanımı” Diploma Projesi, DEU GSF Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Moda Giyim Tasarımı Anasanat Dalı

Fotoğraf 1: Jale Duman "Timeless" Koleksiyonu, S/2019 - Fotoğraf: Mustafa Erkan

Sonuç

Yaklaşık 5000 yıllık geçmişe sahip bir teknik olan mozaik pek çok uygarlıkta özellikle mimari bezemelerde, yer bezemelerinde süs eşyalarında kullanılmış, oldukça estetik görünümüyle, içerisinde barındırdığı kültürel dokusuyla sanatçılara ve tasarımcılara ilham kaynağı olmuş, farklı malzemeler ve kompozisyonlarla çağdaş sanat platformunda da yerini almıştır. Tüm bu özellikleriyle çok sayıda sanatçı ve tasarımcıya ilham kaynağı olmuş, etkisi günümüze kadar ulaşmıştır.

Sanatçıların çalışmalarını oluşturma sürecinde seçtikleri ilham kaynakları ve malzeme sınırsızdır. Güncel olaylardan, doğadan olabileceği gibi, geleneksel bir teknikten ya da kültürel bir detaydan olabilmektedir. Yapılan bu araştırmada içerisinde binlerce yıllık kültürel bir tekniği, sanatı malzemeyi, dokuyu barındıran mozaik tekniğinden ilham alınarak tasarlanmış olan giyim modasına dair örnekler irdelenmeye çalışılmıştır.

İncelenen koleksiyonlarda, mozaik etkilerin işlemelerle, baskı teknikleriyle, aplike yöntemleriyle, patchwork tekniğiyle, farklı materyal ve tasarımcıların kendilerine özgü teknikleriyle yeniden yorumladıkları görülmüştür. Bu bağlamda geleneksel mozaik tekniğinin günümüz giysilerine hem doku hem desen yönünden görsel bir zenginlik kazandırdığı açıktır.

Oldukça köklü bir geçmişi ve kültürel mirası içerisinde barındıran yapımı büyük emek isteyen mozaik tekniği farklı desen, düzenleme stili, uygulama tekniği ve malzemelerle her dönem yeniden yorumlanabilecek bir zenginliğe sahiptir.

KAYNAKÇA

- Aygüneş, F. M. (2006). *Roma dönemi Anadolu ve Doğu Akdeniz mozaik tekniğinde Dionysos betimlemeleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Dunbabin, K. M. (1999). *Mosaics of the Greek and Roman World*. New York: Cambridge University Press.
- Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi* 1997). 2. cilt, İstanbul: Yem.
- Ekincioglu, G. - Başbüyük, Z. - Gölbaş, A. - Akbudak, İ. K. (2018). Geçmişten günümüze doğaltaş mozaik tekniği ve geleceğe aktarılması. *International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art*, 3 (4), 81-91.
- Gür, S. (2007). *Anadolu uygarlıkları ve antik şehirler*. İstanbul: Alfa.
- Güvenir, A. (2008). *Mozaik denizi*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Hakan, E. (2003). *Tarih öncesinden günümüze geleneksel ve çağdaş seramik mozaikler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kaplan, M. A. (2019). Kahramanmaraş Germanicia mozaiklerinin konu ve uygulama teknikleri bakımından değerlendirilmesi. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, S. 22, 141-150.

- King, S. (2002). *Mosaic techniques and traditions projects designs from around the world*. New York: Sterling Publishing Co.Inc.
- Özdemir, M. (2017). Neolitik dönem Anadolu mimarisinden bir kesit: Çayönü. *Journal of History and Future*, 3 (3), 248-265.
- Rüstemoğlu, J. (2002). *Antakya mozaikleri*, Antakya: Zirem.
- Şahin, D. (2004). *Amisos mozaïği*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Udale, J. (2014). *Moda tasarımında tekstil ve moda*, İstanbul: Literatür.
- Uğur, T. (2011). *Perge antik kentine ait mozaik harçlarının karakterizasyonu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Üstüner, A. C. (2002). *Mozaik tekniği*. İstanbul: Engin.
- Yıldırım, Ö. (2015). *Seramik sanatında mozaik tekniğinin uygulanması ve Eskişehir Çağdaş Seramik Açık Hava Müzesi örneği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Elektronik Kaynaklar

- Çelik, M. Y. – Bağcıvandımer, M. (2003). Dekoratif Mermer Mozaik Yapım Teknikleri. *Afyon: Türkiye IV Mermer Sempozyumu (Mersem'2003) Bildiri Kitabı*, 399-414 <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/handle/11630/7735>
- Kaplan, Z. – İpekoğlu, B. – Böke, H. (2017). Roma dönemi döşeme mozaiklerinin yapım tekniği ve malzeme özellikleri. *Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumu Bildiri Kitapçığı/2-3-4* Kasım 2017, 237-245. http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/17936_05_13.pdf (Erişim: 18.04.2020)
- Mistry, M. (2010) “Pre-Fall 2011 Chanel”, <https://www.vogue.com/fashion-shows/pre-fall-2011/chanel> (Erişim: 18.04.2020)
- Mistry, M. (2010). Spring 2011 ready-to-wear, Holly Fulton <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2011-ready-to-wear/holly-fulton> (Erişim: 20.03.2020)
- Phelps, N. (2014). “Spring 2015 ready-to-wear Carolina Herrera” <https://www.Vogue.Com/Fashion-Shows/Spring-2015-Ready-To-Wear/Carolina-Herrera> (Erişim: 02.04.2020)
- Phelps N. (2013). “Fall 2013 ready-to-wear Dolce & Gabbana”, <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2013-ready-to-wear/dolce-gabbana> (Erişim: 10.03.2020)
- Verner A. (2017). “Iris Van Herpen at couture spring 2017” <https://www.Vogue.Com/Fashion-Shows/Spring-2017-Couture/İris-Van-Herpen> (Erişim: 08.04.2020)

Görsel Kaynaklar

- URL-1: <https://www.britannica.com/art/opus-tessellatum&prev=search> (Erişim: 09.04.2019)
- URL-2: <https://blog.sagradafamilia.org/en/the-trades/trencadis-mosaic-hallmark-of-gaudi/> (Erişim: 04.04.2020)
- URL-3: <https://gezipegordum.com/park-guell/> (Erişim: 02.03.2020)

- URL-4: <https://www.alamy.com/stock-photo-closeup-of-mosaic-of-colored-ceramic-tile-by-antoni-gaudi> (Erişim: 30.03.2020)
- URL-5: <https://www.patrickbremer.co.uk/2015/11/30/fable> (Erişim: 30.02.2020)
- URL-6: <https://sanatlibiblog.com/tasarim/size-afrika-kulturunu-sevdirecek-7-mozaik-portre-charis-tsevis/> (Erişim: 08.02.2020)
- URL-7: https://www.taschen.com/pages/en/catalogue/art/all/44819/facts.gustavklimt_the_complete_paintings.htm (Erişim: 02.02.2020)
- URL-8: <https://tr.pinterest.com/pin/437764026255435404/> (Erişim: 08.03.2020)
- URL-9: <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2014-ready-to-wear/tom-ford> (Erişim: 08.03.2020)
- URL-10: www.vogue.com/fashion-shows/fall-2013-ready-to-wear/dolce-gabbana (Erişim: 18.04.2020)
- URL-11: <https://www.vogue.com/fashion-shows/pre-fall-2011/chanel> (Erişim: 24.04.2020)
- URL-12: <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2017-couture/iris-van-herpen> (Erişim: 08.04.2020)
- URL-13: <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2015-ready-to-wear/chanel> (Erişim:02.04.2020)
- URL-14: <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2015-ready-to-wear/carolina-herrera> (Erişim:12.04.2020)
- URL-15: <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2014-ready-to-wear/preen-by-thornton-bregazzi> (Erişim:18.04.2020)
- URL-16: <https://tr.pinterest.com/pin/413697915741422742/> (Erişim: 14.04.2020)